

KRAFTTAG FÖR MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Ett studiematerial om Islamofobi och mänskliga rättigheter

IBN RUSHD
STUDIEFÖRBUND

Innehållsförteckning

Förord	4	FN dokument från 1945-2006	18
Inledning	5	Hur övervakas konventionerna?	19
Islamofobins historia	6	Vilka mänskliga rättigheter ingår i svensk grundlag?	19
Före korstågen	7		
Från skräck till skratt	7		
Vetenskapens framfart och koloniala erövringar	8	Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter	20
Orientalism och "muslimen" inom populärkulturen	8	Rätten till arbete	20
		Rätten till utbildning	21
		Rätten till bostad	21
		Rätten till hälsa	21
		Diskussionsfrågor	21
Islamofobin i modern tid	10	Konvention om de medborgliga och politiska rättigheterna	22
Sverige – ett segregerat land?	10	Rätten att inte bli diskriminerad	23
Medias ansvar och roll	11	Religionsfriheten	23
I kölvattnet av kriget mot terrorismen	12	Konfessionella skolor	23
Hatbrotten	12	Yttrandefriheten	23
Diskriminering i arbetslivet	12	Hets mot folkgrupp och hatpropaganda	23
Svensk lagstiftning mot diskriminering	14	Förbud mot rasistiska organisationer och symboler	23
Diskussionsfrågor	14	I kölvattnet av kriget mot terrorismen	24
Mänskliga rättigheter	15	Rättssäkerhet och lagen om terrorbrott	24
Bildandet av Förenta Nationerna (FN)	15	Diskussionsfrågor	25
Den mest översatta texten i världen	16	Övningar och metoder	26
Första mr dokumentet föds till liv	16	Övning 1: Vad innebär det att vara en människa	27
Hur upprätthålls de mänskliga rättigheterna?	16	Övning 2: Får alla följa med?	27
Mänskliga rättigheter– ej juridiskt bindande	17	Övning 3: Mänskliga rättighetsmixen	30
Vad är kolonialism?	17	Litteraturlista	34
Vad är internationell rätt?	18		
Artikel 1:	18		
Svensk diskrimineringslagstiftning	18		
Artikel 2:	18		

Förord

Alla människor är födda fria och lika i värdighet. Så lyder den första paragrafen i den allmänna deklARATIONEN om de mänskliga rättigheterna. Men är alla människor födda fria och lika i värde?

En stor utmaning, kanske vår största, är den växande islamofobin i samhället. Vi ser hur klyftorna mellan människor ökar, hatbrotten mot svenska muslimer blir allt fler och skadegörelser mot muslimska församlingar är ett återkommande problem.

Med ett högre tonläge i den offentliga debatten och ett kyligare samhällsklimat har "muslimen" många gånger definierats som "den andre" där man målat upp en fiendebild, ett "vi mot dem" tänkande där konsekvenserna kan bli förödande.

I juli 2011 mördades 77 personer i terrorattackerna i Oslo och Utøya. Det som kallas för det värsta brottet i Norden under fredstid hade tydliga antimuslimska motiv.

Under hösten 2012 påbörjade Ibn Rushd ett projekt som främjar mänskliga rättigheter i syfte för att motarbeta islamofobi. Projektet "Krafttag för mänskliga rättigheter" gick ut

på att ta fram ett utbildningsmaterial i ämnet för att sedan utbilda aktivister, förtroendevalda i föreningar och allmänt intresserade personer runt om i landet. Syftet med projektet är att ge personerna gedigna kunskaper om hur islamofobin fungerar och hur man kan motarbeta den i praktiken.

Med teoretiska föreläsningar blandade med värderingsövningar och gruppdiskussioner har utbildningarna varit framgångsrika.

Vi vill också tacka vår referensgrupp som bestod av Mattias Gardell (professor i religionshistoria), Evin Ismail (doktorand i Sociologi), Katarina Rouane (Diskrimineringsombudsmannen), Ihsan Kellecioglu (Rädda barnen), Faaid Cali-Nuur (aktivist) och Åsa Brattlund (fd rektor Ibn Rushd Studieförbund).

Med detta studiematerial hoppas vi att kunna stärka folkbildningen vad gäller anti-rasism. Samtidigt vill vi ge våra föreningar kunskaper och verktyg i hur de kan bemöta islamofobi och rasism.

Rashid Musa
Projektledare

Inledning

Historien har visat oss att kampen för rättvisa och frihet har varit och är fortfarande ett livsviktigt instrument för att implementera och upprätthålla de mänskliga rättigheterna.

Dock har vi lärt oss av historien hur förödande konsekvenserna kan bli när de mänskliga rättigheterna inte efterlevs. Vi behöver inte gå särskilt långt tillbaka i historien för att visa brott mot mänskligheten som skakat vår omvärld. För bara tretton år sedan fick vi uppleva Europas värsta folkmord efter andra världskriget. Massakern i Srebrenica som ägde rum sommaren 1995 som krävde cirka 8000 människors liv blev ett tydligt exempel på vad som kan hända när islamofobiska strömningar blir en norm och när de mänskliga rättigheterna inskränks.

Den 22:a juli 2011 bevittnade vi nordens första terrorbrott med ett antimuslimskt motiv när Anders Behring Breivik sprängde regeringskvarteren i Norge och sköt ihjäl 69 politiskt aktiva ungdomar på ön Utøya. Terrorattackerna i Norge fick oss att reflektera över vårt samhällsklimat och en rad frågor väcktes. Var har islamofobin sina rötter och hur påverkas vi av den idag? Hur lyder den

allmänna deklARATIONEN av de mänskliga rättigheterna och vad spelar den för roll i kampen för en rättvisare värld?

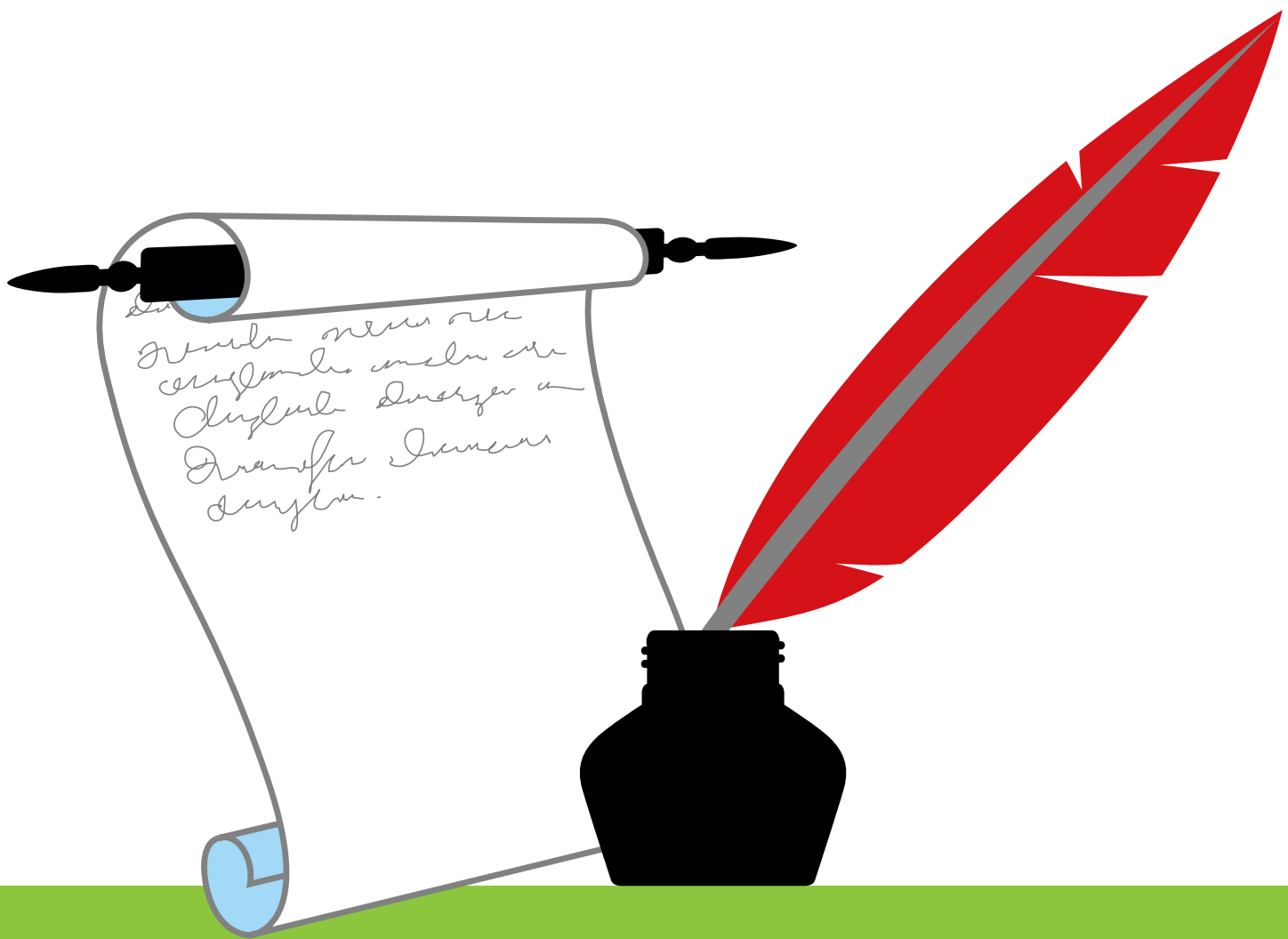
Detta är bara några av de frågeställningar som studiematerialet kommer att ta upp för diskussion. Materialet inleds med en beskrivning om islamofobins historia och hur den ser ut idag. Därefter följs det av en genomgång av de mänskliga rättigheter där särskilda konventioner och artiklar lyfts fram. Materialet innehåller även övningar, metoder och diskussionsfrågor som vägvisare för att diskutera och arbeta vidare med dessa frågor.

Studiematerialet vill bidra till en ökad kunskap men också att få dig att kunna få reflektera och agera. Materialet kan användas i sin helhet eller så väljer du helt enkelt de delar som passar dina behov.

Målgruppen för studiematerialet är personer som är ideellt engagerade föreningslivet och de som vill arbeta med antirasism.

Till vår hjälp har vi en referensgrupp med experter, representanter från universitet, myndigheter och det civila samhället, som hjälpt oss i processen av framtagningen av utbildningsmaterialet.

Islamofobins historia

Rötterna till dagens islamofobi går att spåra i fyra historiska skeenden: *Korstågen*, *Turkskräcken*, *Turkföraktet* och *Kolonialismen*.

Kring 1000 talet var Europa splittrat och där fanns till och med två konkurrerade påvar, Urban II och Clemens III. Clemens III som erkänts av tyskromerska kejsaren Henrik IV bannlyste Urban II och körde iväg honom, men Urban II såg det genialiska i att ena européerna kring något och kampen mot muslimerna blev denna sak. När han utlyste första korståget för att befria Jerusalem 1095

vann han prinsarnas och furstarnas gillande. Påvliga förkunnanden förklarade att de som deltog i eller finansierade striderna mot guds fiender fick sina synder förlåtna och de som stupade som martyrer hade en hedersplats i paradiset. De som drog iväg var ofta yngre bröder till furstar och äventyrs- och plundringslystna.

Då växte antimuslimismen i Europa men bara samtidigt med att det fanns andra incitament än andliga sociala, ekonomiska, politiska och militära.

Före korstågen

Vid 700-talet innan korstågen ansågs islam av kristna bara vara en av många irrläror som kyrkan fördömt som heretiska. Den arabiska munken Johannes Damascenus listade islam som nummer 101 av kristna heresier i omlopp. För Johannes var profeten Muhammed en falsk profet och gudssvikare som förebådade antikrists ankomst och då inleddes en tradition som skulle leva vidare till våra dagar.

Senare medeltida kristna ideologer har beskrivit profeten Muhammed som en ond jude som lyssnat till kristna mässor och förvridit dem eller en kardinal som misslyckats med att bli påve. Det var alltså fråga om ganska obskyra läror som mest engagerade kyrkan.

I den kyrkliga konsten vid den här tiden avbildas profeten Muhammad och muslimer som djävlar, demoner, djur och andra illa sedda ting. Fenomenet att avbilda profeten som en hund är alltså inget originellt. Både Lars Vilks rondellhund och Jyllands-postens kontroversiella publiceringar är en del av en lång idétradition.

Först i och med korstågen gick antimuslimismen från att enbart vara en fråga för kyrkan till att även beröra sekulära som furstar och kristna pilgrimer som är på väg till heliga landet Jerusalem ¹.

Från skräck till skratt

En andra antimuslimsk våg uppträdde när turkarna var på frammarsch och hotade Wien och sedermera belägrade det. Osmanerna intog Konstantinopel 1443 och sultanen Mehmet II utropade sig till romersk kejsare. Osmanernas såg sig som romare och deras mål var att ena det romerska riket genom att

erövra först Wien och sen Rom. De ortodoxa kristna slöt i allmänhet upp på Roms sida men för påven i Rom var detta ett massivt hot.

Påve Pius II kallade alla kristna furstar till ett möte 1459 i syfte att organisera ett nytt korståg mot "guds fiender". Vanliga européer började frukta turkarna och under 1500-talet ordnades särskilda mässor för att be om guds beskydd från de blodtörstiga turkarna. 1529 belägrades Wien för första gången och i Centraleuropa spreds så kallade turkpanfletter med turkarnas hårresande grymheter mot värnlösa kvinnor och barn.

Osmanerna försökte inta Västeuropa genom Wien i nästan tvåhundra år men till slut fick de ge slaget förlorat i och med freden i Karlowitz 1699 då de fick avträda en stor del av Ungern. Då när faran var över inleddes istället en era av turkförakt i Europa som syntes i elitens matvanor och i modet. Turkiska paviljongen i Haga, orientaliska toaletter, kaffe, kiosker, köttbullar, kåldolmar och rökrum är alla importer från den muslimska världen som kom vid den här tiden.

I européernas föreställningsvärld blev turken en pompös, piprökande tyrann som man gjorde sig lustig över populärkulturens skådespel ².

Vetenskapens framfart och koloniala erövringar

Medeltidens och renässansens föreställningar om muslimerna skulle leva vidare men omformas in i koloniala eran. Idéer om ras istället för religion skulle få en mer central roll med europén som skapelsens krona och orientalen som en underlägsen ras.

De här idéerna bekräftades bara ytterligare med Osmanska rikets definitiva förlust efter första världskriget. Inspirerade av Darwins teorier om utveckling såg européerna sitt militärteknologiska övertag som ett resultat av sin överlägsna ras, kultur och civilisation och orientalen tilldelades olika egenskaper som känns igen från tidigare men som nu gavs en kvasivetenskaplig status.

Kyrkans roll minskade och andra producenter av ideologi som vetenskapen och litteraturen spelade allt större roll för människors föreställningar.

I svenska skolor kunde man få lära sig att *"muslimernas Gud tjänas med böner, allmosor och valfärder. Men allra helst vill deras Gud tjänas genom strid mot de otrogna och de som stupar kommer till ett paradys fullt av jordiska njutningar. Därför hafva de förnämsta muhammedanska folken varit erövrande".* Man kunde också läsa att *"även om turkarna inte saknar goda egenskaper, tappra i krig, redliga och pålitliga, har despotin gjort dem tröga och liknöjda och deras religion har lärt dem hat och förakt för alla som hafva en annan religion än de; därför hafva de försummat att lära av mera bildade folkslag, så att de blifvit allt mera underlägsna."*

Hela den här historiska kunskapsproduktionen hänger samman med vad vi idag kan kalla den moderna antimuslimismen. Den är mindre influerad av kyrkan vars roll minskat i betydelse i samhället. Den är också en rasism utan raser eftersom att väldigt få erkänner existensen av biologiska raser så reproduceras samma åtskillnad och orättvisor mellan människor som tidigare ansågs tillhöra olika raser.

Detta görs idag genom att betona

kulturella och religiösa spänningar. Så kan till exempel islam och muslimer framställas som ett hot mot västerlandets säkerhet och värden som jämställdhet, yttrandefrihet och demokratiska fri- och rättigheter.

Antimuslimismen hör idag till de främsta hindren i vägen för fullbordandet av lika rättigheter för alla människor, men en ideologi i sig själv leder inte till kränkningar av mänskliga rättigheter utan det sker, som vi sett bara när det sammanfaller med andra intressen beroende på sociala, ekonomiska, politiska och militära utvecklingar.

En del bedömare menar att i den tid där vi lever, efter Sovjetunionens fall, finns starka sociala, politiska, ekonomiska och militära incitament för att likt Urban II sammansvetsa västvärlden genom att peka på en ny fiende, och den fienden får återigen utgöras av islam och muslimer. Det skulle i så fall vara en förklaring till den växande antimuslimismen ³.

Mer om islamofobins historia kan du läsa i kapitel två, ur Mattias Gardells Islamofobi.

Orientalism och "muslimen" inom populärkulturen

När filmindustrin kom till och grep tag i människors fantasier och Orienten var på samma gång hotfull och lockande men alltid exotisk och annorlunda.

Ett exempel är *The Sheik* från 1921 där den vita kvinnan Lady Diana förs bort och sedan blir förälskad Ahmed Ben Hassan, sammetsögd ökenshejk spelad av Rudolf

Valentino. Shejken räddar Diana från en sandstorm och från att bli våldtagen av den svartmuskiga rivalen Omar. På slutet avslöjar shejken att han inte alls är arab utan en engelsk adelsman med spansk mor och kärleken kan blomstra mellan de två.

Skurkaraber som är ute efter blonda kvinnor var ett mycket populärt tema och lever på många sätt kvar i vår tid i västerländska föreställningsvärlden ⁴.

Tv-serien Homeland följs av miljoner människor i Europa och Förenta staterna. Serien har vunnit prestigefyllda utmärkelser, bland annat Golden Globe för bästa drama.

Homeland handlar om Nicholas Brody som återvänder till USA från Afghanistan som hjälte efter åtta år i fångenskap. Men CIA-agenten Carrie Mathison tror inte på Brody och misstänker att han har omvänts och arbetar för Al-Qaida. Mathisons arbete handlar om att avslöja Brody och serien följs av en farlig katt- och råtta lek med Förenta staternas nationella säkerhet.

Återigen ställs väst och Islam mot

varandra där väst blir symbolen för det goda och Islam det onda. Dramaturgin i Homeland kan förklaras med de koloniala föreställningar man har om Islam och muslimer, det vill säga att muslimer drivs av ett irrationellt martyrskap och att Brodys hat mot Förenta staterna är ett resultat av en emotionell manipulering genom utdragna citat från Koranen, muslimernas heliga skrift.

I denna serie har de även lyckats framställa Brodys karaktär till sofistikerad islamist. I de tidigare hollywoodproduktionerna har muslimer framställts som ointelligenta, lata men våldsamma. I dessa produktioner kom även hotet alltid ifrån öst. Men eftersom Brody är en konvertit så härleder man tittaren till att hotet numera inte alltid behöver komma ifrån öst. Utan hotet ifrån våldsbejakande fundamentalister kan likaväl frodas i demokratiska länder. Serien Homeland stärker därför bilden av Islam som en ondskefull religion och avhumaniserar religionens utövare ⁵.

¹ Mattias Gardell, *Islamofobi*. Stockholm, 2010, s. 45-56.

² Mattias Gardell, *Islamofobi*. Stockholm, 2010, s. 56-62.

³ Mattias Gardell, *Islamofobi*. Stockholm, 2010, s. 62-70.

⁴ Mattias Gardell, *Islamofobi*. Stockholm, 2010, s. 71-73.

⁵ Per-Erik Nilsson, *Homeland legitimerar kriget mot terrorismen*, 2013, hämtad 2013-10-17, från: <http://debatt.svt.se/2013/10/02/homeland-legitimerar-kriget-mot-terrorismen/>.

Islamofobin i modern tid

Medieforskaren Håkan Hvitfelt visar i sin studie "Den muslimska faran" en attitydundersökning där bara 2 procent av svenskarna säger sig ha en mycket eller ganska positiv inställning till islam medan 65 procent har en mycket eller ganska negativ inställning. En fjärdedel ansåg att muslimer inte bör ha samma rättigheter som andra religionsutövare och närmare hälften av svenskarna ansåg inte att svenska muslimer ska få bygga moskéer.

Svenska muslimer utgör med sina 350 000 invånare Sveriges största religiösa

minoritet och består till 99 procent av personer med så kallad icke-svensk etnisk bakgrund med rötter i olika delar av världen ⁶.

Sverige – ett segregerat land?

Afrikaner och västasiater bor sämst i Sverige och är mest marginaliserade grupperna enligt utredaren Cecilia Englunds analys av boendet i Sverige ⁷. Det är de länder där de flesta svenska muslimer kommer ifrån.

Växjö Universitet genomförde år 2007 en studie av förekomsten av diskriminering på bostadsmarknaden där man använde sig

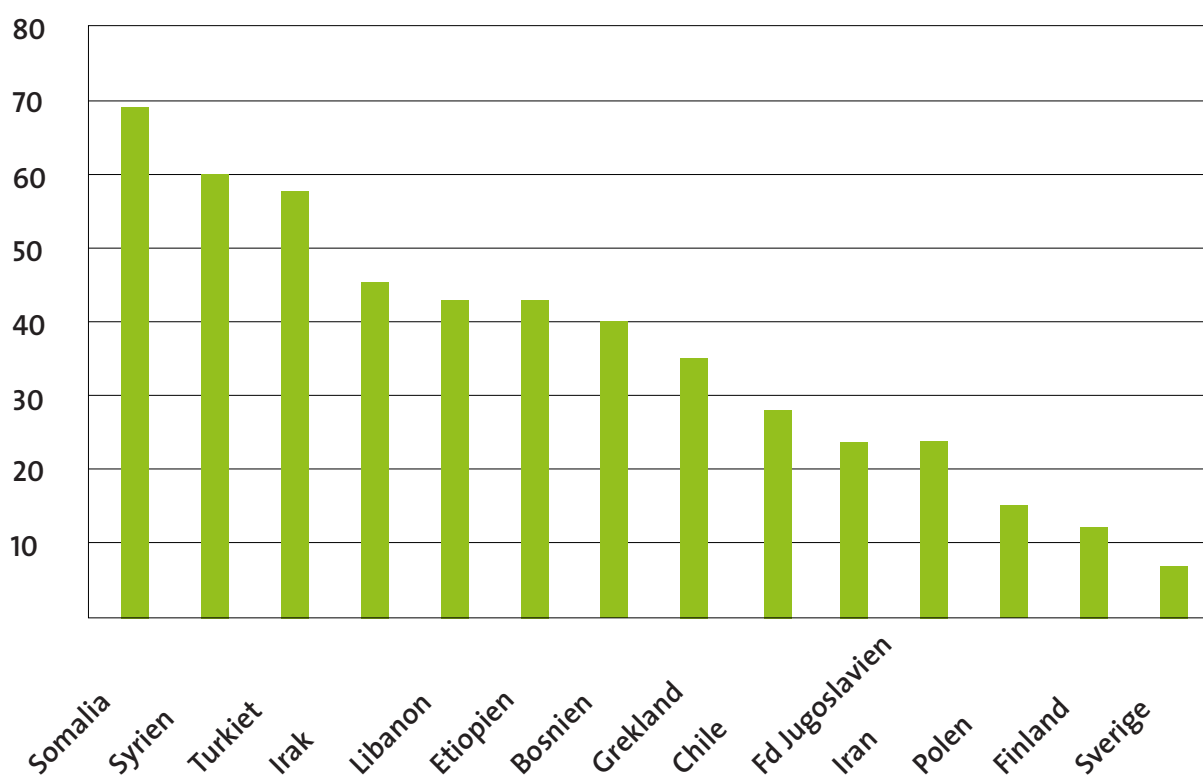

av metoden praktikprovning. Resultatet från utskick till privata uthyrningsföretag blev att Maria fick svar på 71 procent av sina förfrågningar, av vilka 8 procent resulterade i ett erbjudande om att se på en lägenhet. Erik fick respons på 60 procent av förfrågningarna, med erbjudande om bostadsvisning i 8

procent av fallen. Muhammeds svarsfrekvens var betydligt lägre, endast 44 procent svarade och i två procent av dessa fick han erbjudande om bostadsvisning.

När det gäller privatpersoner som skulle hyra ut i andra hand var diskrimineringen ännu tydligare.

Figuren nedan visar att Afrikaner och västasiater bor sämst i Sverige och är de mest marginaliserade grupperna.

Medias ansvar och roll

Medierna spelar en viktig roll i hur muslimer framställs ibland annat nyhetsredaktionernas rapportering av muslimer och Islam.

I mitten av 90-talet undersökte Håkan Hvitfelt mediebilderna i Sverige av islam. I sin studie kom han fram till att majoritetssamhällets negativa inställning till islam kan bero på mediebevakningen. Mellan åren 1991-1995 granskade han nyhetsinslagen i Nyheterna,

Rapport och Aktuellt och Hvitfelt fann att nästan hälften av all nyhetsrapportering som kretsade kring muslimer eller islam kopplades samman med terrorism, krig och våld. I samma omfattande studie skriver även Hvitfelt att muslimska kvinnor oftast framställdes som förtryckta⁸.

Det har inte gjorts en annan, lika omfattande på senare tid. Det skulle vara intressant att få se hur det ser ut idag.

Procenttabell över i vilka sammanhang muslimer framställs i media.

<i>Våldssammanhang</i>	44,7 %
<i>Konkret våld</i>	27 %
<i>Kroppsstraff/dödshot</i>	6,5 %
<i>Fredsprocess under/efter krig</i>	4,5 %
<i>Krigets offer</i>	2,7 %
<i>Ingen våldsanknytning</i>	14,3 %

I kölvattnet av kriget mot terrorismen

Den nya terroristbrottslagen som infördes 2003 hotar rättssäkerheten för alla svenskar men har hittills bara drabbat muslimer.

Dessa antiterrorlagar klubbades igenom efter terrorattackerna i World Trade Center och Pentagon den 11 september 2001. Idag finns det 30 kända fall av frihetsberövanden av svenska muslimer som har varit misstänkta för terroristbrott, men endast två fällande domar⁹.

Både Amnesty och Advokatsamfundet har kritiserat terroristbrottslagen. De menar att den mycket låga graden av fällande domar är ett tecken på att polis och säkerhetspolis använder sina befogenheter på ett obefogat sätt och att det pågår rasprofilering mot muslimer.

Thomas Olsson och Leif Silbersky är två av kända advokater som har uttalat sig kritisk till hur Sverige bekämpar terrorism. Klienter som de har haft har blivit åtalade på väldigt lösa grunder och de har som advokater inte kunnat ta del av bevismaterialet på grund av att det har hemligstämplats. Detta menar de är ett hot mot rättssäkerheten och rätten till en rättvis rättegång.

Hatbrotten

En undersökning från Forum för levande historia visade att 25 % av unga muslimer har blivit utsatta för övergrepp¹⁰. Flickor har ofta fått utstå verbala trakasserier och pojkar oftare för våld.

Kvinnor med huvudduk är speciellt utsatta för islamofobiska attacker av människor som gör allt från spottar på dem till att försöka riva av dem deras slöjor.

Sedan 11 september 2001 har antalet islamobiskt motiverade hatbrott ökat.

Diskriminering i arbetslivet

Det finns inte mycket statistik som visar på muslimers situation på den svenska arbetsmarknaden. Men statistik finns fördelat på födelseland där det visar sig att människor från muslimska regioner har lägst sysselsättningsgrad och i minst utsträckning har arbeten som motsvarar deras kvalifikationer.

Det är en mycket tydlig indikation på förekomst av diskriminering.

Svensk lagstiftning mot diskriminering

Ett specifikt problem för många svenska muslimer är språkbarriärer och att gruppens kunskaper om det juridiska systemet och rättsskyddet är relativt sett mindre. Sedan gäller för alla diskriminerade att det ekonomiskt sett är en stor risk att på egen hand påbörja ett civilrättsligt och diskrimineringsmål i domstol.

Diskrimineringsfall är typiskt svåra att leda i bevis och skulle man förlora får man rättegångskostnaderna på sig.

Skadestånden i Sverige är relativt låga så för personen blir risken större än den potentiella vinsten

och därmed kan diskriminering gå ostraffad. Rättshjälpssystemet och rättsskydds försäkringarna räcker inte till för att göra det möjligt att processa för

tillräckligt många människor. Då är DO den enda fungerande instansen men som ni kan se av diagrammet tar DO få fall till domstol¹¹.

Avslutade ärenden, diskrimineringsgrunden etnisk tillhörighet.

Avslutsgrund	2009	2010	2011
Dom*	6	10	16
Förlikning*	36	13	2
Ej diskriminering	440	501	420
Ej lagskydd	85	88	65
Ej missgynnad enligt föräldradighetslagen	0	3	1
Facket företräder/Överlämnat till facket	53	55	65
Preskriberat	46	38	34
Återkallat	59	38	22
Annan orsak	88	62	66
Ärenden överförda från de gamla ombudsmännen*	233	101	6
Totalt	1046	909	697

Vill du läsa mer om hur situationen för svenska muslimer ser ut idag?
På: www.ibnrushd.se kan du läsa den alternativa rapporten till FN:s
rasdiskrimineringskommitté: Nätverket svenska muslimer i samarbete.

⁶ Håkan Hvitfelt, *Mörk magi i vita medier*, 1998.

⁷ Cecilia Englund, *National Analytical Study on Housing*, 2003, sida 3.

⁸ Håkan Hvitfelt, *Mörk magi i vita medier*, 1998.

⁹ Gösta Hultén, *Terristjaktens svarta bok*, 2008, sida. 35.

¹⁰ Forum för levande historia, *Antisemitism och islamofobi*, 2011, sida. 23.

¹¹ *Statistikens roll i arbetet mot diskriminering – en fråga om strategi och trovärdighet*, (A2011/4415/DISK).

Diskussionsfrågor:

- Har Sverige gjort upp med sin islamofobiska historia?
- Är Sverige ett segregerat land?
- Bör den svenska lagdiskrimineringen skärpas?

Fördjupande frågor:

Sveriges television har en policy som förbjuder kvinnor som är nyhetsuppläsare att bära huvudduk, eftersom SVT:s företrädare måste vara neutrala i förhållande till olika trosuppfattningar.

Nyhetsankarna måste även klä sig neutralt för att klädseln inte ska dra uppmärksamhet från programinnehållet.

Samtidigt är mångfald en viktig del av public serviceuppdraget och målet är att öka den etniska och religiösa bemanningen inom företaget.

- Strider denna policy mot en mänsklig rättigheter, i så fall vilken?

Mänskliga rättigheter

Bildandet av Förenta Nationerna (FN)

Förenta nationerna (FN) bildades 1945 som ett svar på andra världskriget¹². FN har som ändamål att genom fredliga metoder upprätthålla internationell fred, se till att de mänskliga rättigheterna efterföljs och att skapa vänskapliga band mellan länder för att lättare kunna lösa konflikter och krig.

I dag utgår stora delar av det internationella arbetet för de mänskliga rättigheterna från FN. Delar av arbetet består av att få medlemsländer verksamma i arbetet för de mänskliga rättigheterna på hemmaplan.

Den mest översatta texten i världen

Den allmänna deklARATIONEN om mänskliga rättigheter har i dag översatts till 360 språk vilken gör den till den mest översatta texten i världen. Rättigheterna i deklARATIONEN ska vara till för alla. Alla människor ska känna till dem samt förstå hur de fungerar för att få dem och samtidigt kräva dem när stater

inskränker eller åsidosätter dem.

De mänskliga rättigheterna är i dag internationella avtal mellan stater som garanterar den enskilda individen friheter men även skydd från övergrepp från staten eller andra aktörer. Det är statens skyldighet att säkerställa de mänskliga rättigheterna. Det är statens ansvar att omsätta de mänskliga rättigheterna omsätts i praktiken.

Första MR dokumentet föds till liv

Den allmänna deklARATIONEN om de mänskliga rättigheterna antogs den 10 December 1948 av FN:s generalförsamling¹³.

DeklARATIONEN var och är fortfarande ett radikalt dokument eftersom den slår fast att alla människor är födda fria och lika i värdighet. De mänskliga rättigheterna gäller för var och en, oavsett ras, hudfärg, kön språk, religion, politiska uppfattning eller social ställning. De mänskliga rättigheterna är universella och odelbara.

Idéer om en universell mänsklig värdighet brukar oftast diskuteras utifrån en europeisk

kontext men det är viktigt att komma ihåg att idén om de mänskliga rättigheterna har historiskt funnits i flera kulturer och samhällen.

Det är viktigt att presentera de mänskliga rättigheterna som ett internationellt bidrag till mänskligheten och inte som en europeisk konstruktion med rötter i den västerländska idétraditionen.

När FN generalförsamling antog deklarationen om de mänskliga rättigheterna så kontrollerades stora delar av världen fortfarande av europeiska kolonialmakter. Därför blev deklarationen ett viktigt instrument i kampen för självständighet och värdighet för de koloniserade folken i Afrika, Sydamerika, Asien och Australien.

Under och efter andra världskrigets slut begicks flera folkmordsbrott. Det mest uppmärksammade folkmordet var förintelsen av europeiska judar, romer, personer med funktionsnedsättningar och homosexuella. Men folkmorden i europeiska kolonier fick aldrig samma uppmärksamhet eller erkännande. Trots att den europeiska kolonialismen i Afrika, Asien och Sydamerika kostade flera miljoner människor livet. Det är därför viktigt att idag lyfta kampen mot kolonialismen som ett viktigt bidrag till kampen för de mänskliga rättigheterna.

Konventionerna om de mänskliga rättigheterna kom även att inspirera nya staters utformning av grundlagar som skyddar medborgarnas fri- och rättigheter.

Hur upprätthålls de mänskliga rättigheterna?

Efter den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna dröjde det 18 år innan konventionerna om medborgliga, politiska, ekonomiska, sociala och kulturella

rättigheter antogs.

FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna delade upp rättigheterna i två konventioner för att få med sig så många medlemsstater som möjligt. På så sätt kunde staterna själva välja vilken konvention de ville ansluta sig till.

För att de mänskliga rättigheterna ska fungera krävs att stater förpliktar sig att följa konventionerna och införa dem i sin lagstiftning. Samtidigt måste staternas nationella lagar stämma överens med konventionernas krav. Det är staterna som bestämmer på egen hand om de vill ansluta sig till konventionerna eller inte.

De mänskliga rättigheterna utgår från att det finns en fungerande rättsstat som följer rättsprincipen om att ingen individ får överordnas eller underordnas lagen. Därför måste lagar som instiftas av staterna tillämpas utan diskriminering på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller socialt ursprung, egendom eller börd. Samtidigt krävs ett rättsväsende som är opartiskt utan undantag och tillgängligt för alla medborgare.

De mänskliga rättigheterna som tagits fram av FN är uppdelade i rekommendationer, förklaringar, deklarationer och konventioner. Det är konventionerna som är juridisk bindande för stater som valt att ratificera dem. Stater som ratificerar konventioner binder sig juridisk till konventionernas innehåll.

Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna är inte en konvention utan deklaration, vilket innebär att den inte är juridiskt bindande. Däremot har stater en moralisk skyldighet att leva upp till deklarationens innehåll ¹⁴.

Mänskliga rättigheter – ej juridiskt bindande

De mänskliga rättigheterna är uppdelade i rekommendationer, förklaringar, deklARATIONER och konventioner. Konventionerna är tillskillnad från förklaringar och deklARATIONER, juridiskt bindande för de stater som valt att följa dem. För att en stat ska bli bunden till en konvention börjar de med att underteckna konventionen för att sedan ratificera den.

En förklaring, även kallad deklARATIONER, är inte juridiskt bindande för staterna. Den allmänna förklaringen innehåller inte bara rättigheter, utan också skyldigheter som medborgaren har gentemot samhället. Många betraktar delar av den allmänna förklaringen för sedvanerätt till exempel rätten till liv och allas lika värde, rätten till tanke- och religionsfrihet, förbudet mot tortyr, slaveri och diskriminering.

Efter att den allmänna förklaringen antagits av FN 1948 så påbörjades utarbetningen av konventionerna. FN hade som mål att så många stater som möjligt skulle ansluta sig till konventionerna eftersom det skulle innebära att stater hade ett juridiskt ansvar för de mänskliga rättigheterna.

Vad är kolonialism?

Kolonialism är staters eller gruppers erövringar, kontroll, exploatering och påtvingande av den egna kulturen, religionen och civilisationen på främmande territorier. Kolonialism innebär även politisk och ekonomisk kontroll över nya territorier. Historisk har kolonialismen ofta innefattat överföringen av den egna befolkningen till nya områden, där den nya befolkningen blir bosättare med stark politisk lojalitet till sitt ursprungsland.

På 1800-talet förekom idéer i Europa om människors lika värdighet och jämlikhet men dessa idéer hindrade inte européerna från att exploatera världen. För att legitimera koloniala intrång och samtidigt förena idén om jämlikhet så hävdade européerna ett "civiliserande uppdrag" där man menade att en tillfällig period av politisk beroende eller förmyndarskap var nödvändig så att de "ociviliserade" samhällena kunde avancera till en punkt där de var i stånd att upprätthålla liberala institutioner och självstyre.

Den transatlantiska slavhandeln (1500-1800-talet) och kolonialismen möjliggjorde den industriella revolutionen som lade grunden till Europas utveckling och välbefinnande.

Med stöd i rasbiologiskt tänkande kunde europeiska stater legitimera koloniala intrång. Rasbiologin utgick från att det fanns olika människoraser med olika egenskaper och förmågor, raserna delades sedan upp i överlägsna och underlägsna raser. Den strikt biologiska formen av rasism tappade sin vetenskapliga och politiska legitimitet - efter kolonialismen och nazismen fall.

Men detta innebar inte att rasism försvann eller upplöstes som ideologi eller struktur. Istället tog rasismen andra former som hänvisade till andra typer av skillnader. Flera studier har visat att begrepp som "etnicitet", "kultur", "religion", eller "folkslag" har ersatt rasbegreppets biologiska aspekter - samtidigt som de bevarat dess diskriminerande aspekter. Där biologin tidigare verkade som en livstidsdom, människor kunde inte bryta sig från sina kroppar eller hudfärg, framstår nu, kulturen som någonting isolerat, statiskt och oföränderligt ¹⁵.

Vad är internationell rätt?

Till skillnad från det nationella systemet skapas reglerna i det internationella rättssystemet av staternas regeringar, oftast inom FN-systemet. Det är staterna själva som kontrollerar att reglerna följs, verkställer beslut och beslutar om straff och sanktioner. I det internationella rättssystemet saknas en fristående och oberoende dömande makt. Det finns ingen överstatlig polis eller domstol, som alla stater måste rätta sig efter.

Varje stat har en skyldighet att respektera de mänskliga rättigheterna och att på olika sätt föra in, implementera, de internationella överenskommelserna i sin nationella lagstiftning. Det innebär att de nationella lagarna måste överensstämma med de internationella reglernas krav. Samtidigt är stater självständiga, obundna och fria att själva välja om de vill ansluta sig till internationell lag eller inte ¹⁶.

ARTIKEL 1: Alla människor är födda fria och lika i värdighet och rättigheter. De är utrustade med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av broderskap ¹⁷.

SVENSK DISKRIMINERINGSLAGSTIFTNING:
Enligt den svenska diskrimineringslagen får ingen människa diskrimineras eller hindras från åtnjuta sina rättigheter på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder.

ARTIKEL 2: Var och en är berättigad till alla de rättigheter och friheter som uttalas i denna förklaring utan åtskillnad av något slag, såsom på grund av ras, hudfärg, kön, språk,

religion, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller socialt ursprung, egendom, börd eller ställning i övrigt.

Rätten till liv, rätten att inte utsättas för tortyr, rätten att inte förslavas, rätten att inte diskrimineras och är rättigheter som är absoluta och får aldrig inskränkas vid fred eller krig. Även religionsfriheten är absolut och odelbar ¹⁸.

FN dokument 1945-2006

För att få största möjliga anslutning kring konventionerna valde FN att dela upp rättigheterna i två konventioner: Konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter och Konventionen om politiska och medborgliga rättigheter.

FN antog konventionerna 1966. Sedan 1966 har FN antagit flera konventioner som ger stöd till världens mest utsatta grupper ¹⁹.

FN-KONVENTIONER:

- Konventionen om förebyggande och bestraffning för brottet folkmord, 1948
- Konventionen om flyktingars rättsliga ställning, 1951
- Konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering, 1965 •
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, 1966
- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, 1966 •
- Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor 1979
- Konventionen om tortyr och annan grym omänsklig eller förnedrande behandling, 1984
- Konventionen om barnets rättigheter, 1989
- Konventionen om rättigheter för personer med funktionshinder, 2006 •

- Konventionen om skydd för alla människor mot påtvingande försvinnanden, 2006

Hur övervakas konventionerna?

Varje konvention är kopplad till en kommitté som granskar efterlevnaden av rättigheterna. Kommittéerna lämnar dessutom allmänna rekommendationer om hur olika artiklar i konventionen ska tolkas och tillämpas och föreslår även åtgärder som staterna kan genomföra för att följa konventionernas regler ²⁰.

Vilka mänskliga rättigheter ingår i svensk grundlag?

De mänskliga rättigheterna finns skyddade i den svenska konstitutionen som även kallas för regeringsformen och som innehåller fyra grundlagar. Där ingår delar av de mänskliga rättigheterna och i grundlagen ingår regeringsformen, tryckfrihetsförordningen, yttrandefrihetsgrundlagen och successionsordningen.

Sverige har i dag anslutit sig till de allra flesta konventionerna som utarbetats av FN.

- *Yttrandefrihet*: frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor.
- *Informationsfrihet*: frihet att inhämta och motta upplysningar samt ta del av andras yttranden.
- *Mötesfrihet*: frihet att anordna och delta i sammankomst för upplysning, meningssyftning eller annat liknande syfte eller framförande av konstnärligt verk.
- *Demonstrationsfrihet*: frihet att anordna och delta i demonstration på allmän plats.
- *Religionsfrihet*: frihet att ensam eller tillsammans med andra utöva sin religion.
- *Föreningsfrihet*: frihet att ansluta sig eller bilda en förening.

Vill du veta mer om de mänskliga rättigheterna, kan du läsa de tre första kapitlen ur Malin Greenhill och Christina Ulfsparrs *Mänskliga rättigheter för alla och envar*.

¹² Malin Greenhill och Christina Ulfsparre, *Mänskliga rättigheter för alla och envar*, 2007, sida. 17.

¹³ Malin Greenhill och Christina Ulfsparre, *Mänskliga rättigheter för alla och envar*, 2007, sida. 20.

¹⁴ Malin Greenhill och Christina Ulfsparre, *Mänskliga rättigheter för alla och envar*, 2007, sida. 13-16.

¹⁵ Marc Ferro, *Kolonialismens svarta bok*, 2005.

¹⁶ Malin Greenhill och Christina Ulfsparre, *Mänskliga rättigheter för alla och envar*, 2007, sida. 13.

¹⁷ Malin Greenhill och Christina Ulfsparre, *Mänskliga rättigheter för alla och envar*, 2007, sida. 34.

¹⁸ Malin Greenhill och Christina Ulfsparre, *Mänskliga rättigheter för alla och envar*, 2007, sida. 13-15.

¹⁹ Malin Greenhill och Christina Ulfsparre, *Mänskliga rättigheter för alla och envar*, 2007, sida. 195.

²⁰ Malin Greenhill och Christina Ulfsparre, *Mänskliga rättigheter för alla och envar*, 2007, sida. 161-174.

Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter

Rätten till arbete

Rätten till arbete innebär att den enskilda individen har rätt och möjlighet att förtjäna sitt uppehälle genom arbete som är fritt valt utan tvång eller hot. Rätten till arbete inkluderar även rätten till en rättvis och rimlig lön samt fördelaktiga arbetsvillkor och reglerade arbetsförhållanden och arbetstid.

Arbetstiden ska begränsas så den anställde får möjligheten till vila, fritid och betald semester. Den anställde har även rätt att bilda eller ansluta sig frivilligt till en fackförening.

Rätten till arbete är en förutsättning för att den enskilde individen ska kunna åtnjuta de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna ²¹.

Rätten till utbildning

Rätten till utbildning innebär att alla barn oavsett laglig status i ett land har rätt till en grundskoleutbildning som är obligatorisk, kostnadsfri och tillgänglig för alla.

Rätten till utbildning är en central del i ett barns utveckling och ett viktigt verktyg i kampen mot fattigdom.

Utbildning för barn och ungdomar är en grundförutsättning för att man ska kunna tillgodogöra sig de mänskliga rättigheterna ²².

I DEN SVENSKA SKOLLAGEN STÅR:

”Alla barn och ungdomar ska, oberoende av kön, geografiskt hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i det offentliga skolväsendet för barn och ungdomar.

Utbildningen ska inom varje skolform vara likvärdig, varhelst den anordnas i landet”.

Rätten till bostad

Rätten till bostad innebär att den enskilda individen har rätt till lämplig bostad för att kunna uppnå en tillfredsställande

levnadsstandard.

Det är staten skyldighet att vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att rätten till en lämplig bostad inkluderar alla människor oavsett bakgrund ²³.

Rätten till hälsa

Rätten till hälsa innebär att den enskilda individen oavsett laglig status i ett land har rätten till sjukvård. Detta medför skyldigheter för staten att erbjuda alla människor hälsovård men även arbeta med att förbättra folkhälsan hos den egna befolkningen.

Rätten till hälsa är en förutsättning för att kunna leva ett drägligt och värdigt liv ²⁴.

Mer om konventionerna om sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter kan du läsa på sidan 95 – 113, ur Malin Greenhill och Christina Ulfsparrs Mänskliga rättigheter för alla och envar.

Diskussionsfrågor:

- Vilka grupper missgynnas på den svenska arbetsmarknaden?
- Har alla barn rätt till en likvärdig utbildning i Sverige?
- Finns det personer som inte får sin rätt till bostad och/eller rätt till hälsa tillgodosedd i Sverige?

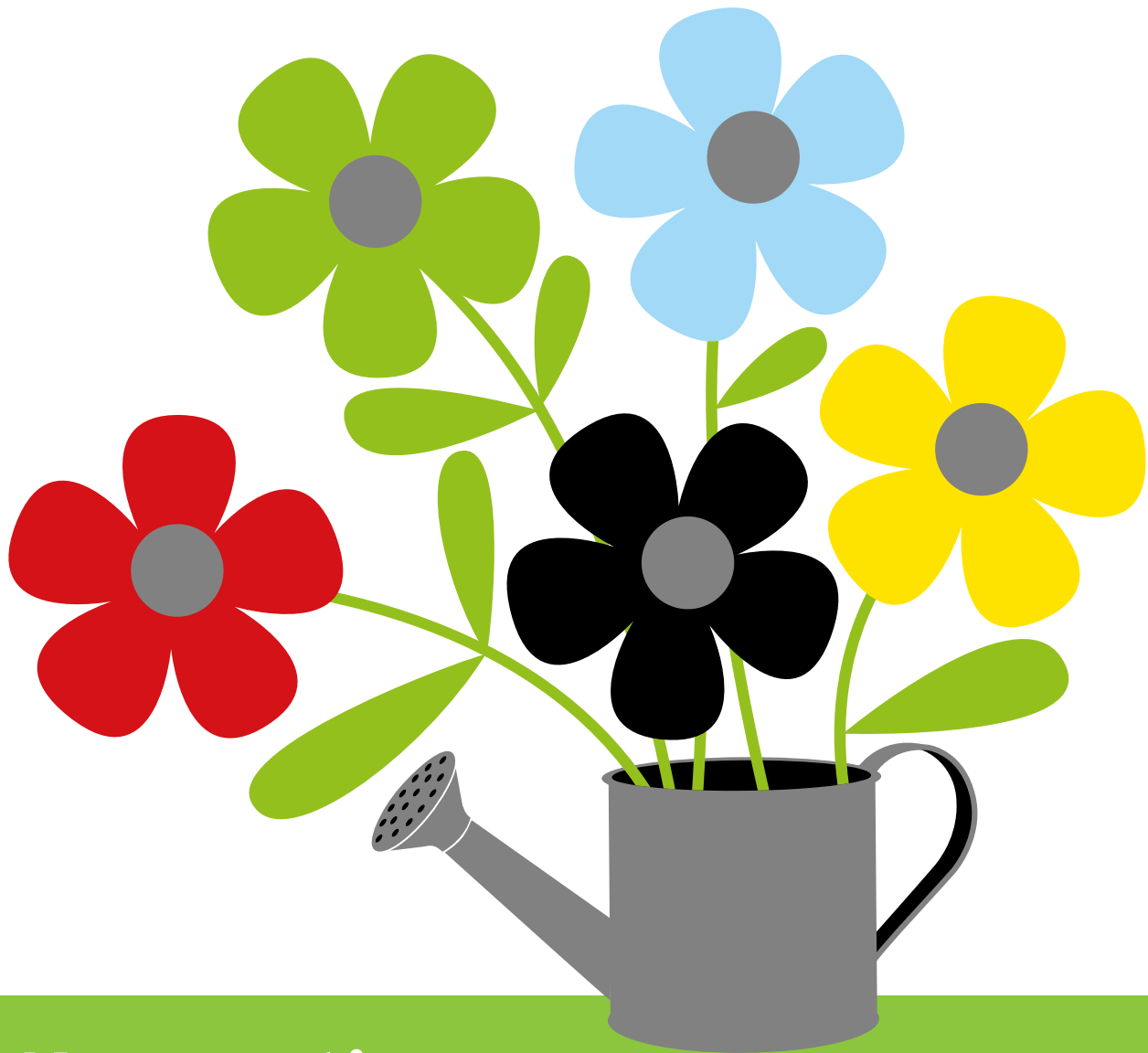
²¹ Malin Greenhill och Christina Ulfsparre, *Mänskliga rättigheter för alla och envar*, 2007, sida. 99-105.

²² Malin Greenhill och Christina Ulfsparre, *Mänskliga rättigheter för alla och envar*, 2007, sida. 106-110.

²³ Malin Greenhill och Christina Ulfsparre, *Mänskliga rättigheter för alla och envar*, 2007, sida. 94-95.

²⁴ Malin Greenhill och Christina Ulfsparre, *Mänskliga rättigheter för alla och envar*, 2007, sida. 113-119.

Konventionen om de medborgliga och politiska rättigheterna

Konventionen om de medborgliga och politiska rättigheterna antogs av FN:s generalförsamling 1966 och trädde i kraft 1976. Konventionen innehåller bestämmelser om yttrandefrihet, föreningsfrihet,

religionsfrihet, tankefrihet, samvetsfrihet och åsiktsfrihet. Konventionen innehåller föreskrifter för en rättvis rättegång och ett absolut förbud mot diskriminering och användning av tortyr.

Rätten att inte bli diskriminerad

Rätten att inte bli diskriminerad är en absolut rättigheter som återkommer i flera konventioner om de mänskliga rättigheterna.

Stater som ratificerat konventionen om medborgliga och politiska rättigheter ska garantera att alla människor har lika möjligheter att åtnjuta de mänskliga rättigheterna utan åtskillnad av något slag ²⁵.

RELIGIONSFRIHETEN: Religionsfriheten innebär att individen har friheten att tillhöra, byta, välja eller lämna en religion eller tro.

Religionsfriheten ger den enskilda individen rätt att ensam eller tillsammans med andra offentligt, eller privat utöva och ge uttryck för sin religion eller tro genom undervisning och iakttagandet av religiösa sedvänjor, så som religiös klädsel, matvanor och högtider.

Religionsfriheten skyddar den enskilda individen från förbud mot regler som specifikt riktar sig mot en viss religionsutövning eller syftar till att motverka en viss religion ²⁶.

KONFENSIONELLA SKOLOR: Enligt konventionen om medborgliga och politiska rättigheter så förpliktar sig staterna att respektera föräldrars och, i förekommande fall, förmyndares frihet att garantera sina barn den religiösa och moraliska uppfostran, som står i överensstämmelse med deras egen övertygelse.

Detta betyder att föräldrar och förmyndare har rätt att placera sina barn i konfessionella skolor om den kommunala skolan inte kan garantera barnen den religiösa och eller den moraliska uppfostran som föräldrarna eftersträvar.

YTTRANDEFRIHETEN: Yttrandefriheten är reglerad i svensk grundlag och ger medborgare rätt i tal och skrift eller bild meddela tankar, åsikter och känslor.

Yttrandefriheten möjliggör för medborgare ska kunna ta del av olika åsikter och idéer.

Yttrandefriheten är inte en absolut rättighet eftersom den begränsas i lagen om hets mot folkgrupp och förbud mot rasistiska symboler, exempelvis hakkors ²⁷.

Hets mot folkgrupp och hatpropaganda

I Sverige regleras hatpropaganda i lagen om hets mot folkgrupp vilket innebär att offentligt sprida uttalanden som hotar eller uttrycker missaktning för en eller flera folkgrupper på grund av hudfärg, nationellt eller etniska ursprung, religionstillhörighet eller trosbekännelse och sexuell läggning.

Lagen om hets mot folkgrupp har som uppgift att komma tillrätta med rasistisk, diskriminerande uttalanden och hatpropaganda ²⁸.

LAGEN OM HETS MOT FOLKGRUPP:

”Den som i uttalande eller i annat meddelande som sprids hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etnisk ursprung eller trosbekännelse, döms för hets mot folkgrupp till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter. Lag(1988:835).

Förbud mot rasistiska organisationer och symboler

Justitiedepartementet publicerade 1996 en promemoria, Förbud mot rasistiska symboler m.m. I promemorian föreslogs att det skulle

vara straffbart att offentligt bruka symboler som kan förknippas med allvarlig förföljelse av folkgrupp eller grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller trosbekännelse. Förbudet mot rasistiska symboler innebär en begränsning av yttrandefriheten.

Enligt rasdiskrimineringskommittén ska stater förbjuda deltagandet i eller bildande av rasistiska organisationer.

Sverige har valt att inte följa konventionens rekommendationer och istället hänvisar Sverige till föreningsfriheten som är skyddad i svensk grundlag ²⁹.

I kölvattnet av kriget mot terrorismen

Internationella juristkommissionens (ICJ) rapport, *Assessing Damage, Urging Action* från 2009, behandlar hur demokratiska fri- och rättigheter hotas av antiterrorlagar som sattes i verket sedan 11 september 2001.

Det har blivit alltmer vanligt att demokratiska stater inför lagar som påverkar den personliga integriteten.

Stater försvarar sina beslut om inskränkningar av den personliga integriteten med hot om terrorism. Ett exempel är FRA och datalagringsdirektivet som kan tvinga Internet leverantörer och mobiloperatörer att lagra stora mängder abonnemangsdata. Det gäller information om vem som har haft en viss IP-adress, avsändare och mottagare av SMS och e-post och information om ringda samtal och platsen där samtalet började och där det slutade. Informationen lagras sedan tillsammans med namn och adressuppgifter i 6 till 24 månader.

Datalagringsdirektivet kan innebära att rätten till skydd för sitt privat- och familjeliv

inskränks vilket har väckt starka reaktioner i Sverige ³⁰.

Rättsäkerhet och lagen om terrorbrott

Alla människor har rätt till en rättvis och opartisk domstol oavsett brottets natur. Detta innebär också att alla människor är lika inför lagen. Det betyder att den enskilda individens hudfärg, kön, språk, religion, politiska uppfattning eller sociala ställning inte får påverka domstolens agerande eller beslut.

Den svenska lagen om terrorbrott som antogs av riksdagen 2003 har fått hård kritik från advokatsamfundet, människorättsorganisationer och ombud som representerar terrormisstänkta personer. Kritiken har framförallt handlat om hur den svenska lagen om terrorbrott kan komma att hota rättsäkerheten eftersom den är svårtolkad, otydlig och att ombuden för de terrormisstänkta inte får ta del av sekreterstämplat material som används som bevisning under rättegångar.

Sammanlagt har 26 personer gripits med stöd av lagen om terrorbrott, 15 av dessa har häktats och endast 2 dömts i domstol. Bevisningen i samtliga fall har byggts på hemlig telefonavlyssning och hemligstämplade dokument från svensk säkerhetspolis och internationella underrättelsetjänster ³¹.

Diskussionsfrågor:

- Finns det rättigheter som Sverige inte lever upp till?
- Bör rasistiska organisationer förbjudas i Sverige?
- Hur har kriget mot terrorismen påverkat svenska muslimer?
- Tycker du att staten ska ha rätt till att lagra information om individer i syfte att förhindra eventuella brott?

Fördjupande frågor:

Den 19:e augusti 2007 publicerade lokaltidningen Nerikes Allehanda konstnären Lars Vilks karikatyr av profeten Muhammad. Bilden fanns med i en krönika på en ledarsida som handlade om yttrandefrihet.

Bakgrunden till krönikan var att Vilks karikatyrer hade nekats att vara med på flera utställningar och de såg detta som ett hot mot yttrandefriheten.

Andra menar på att Vilks karikatyrer anses vara hets mot folkgrupp och att konstnären surfar på islamofobiska vågor.

- Var går yttrandefrihetens gränser?
- Ska man kunna skriva eller teckna vad som helst?

²⁵ Malin Greenhill och Christina Ulfsparré, *Mänskliga rättigheter för alla och envar*, 2007, sida. 137-138.

²⁶ Malin Greenhill och Christina Ulfsparré, *Mänskliga rättigheter för alla och envar*, 2007, sida. 64

²⁷ Malin Greenhill och Christina Ulfsparré, *Mänskliga rättigheter för alla och envar*, 2007, sida. 55-57.

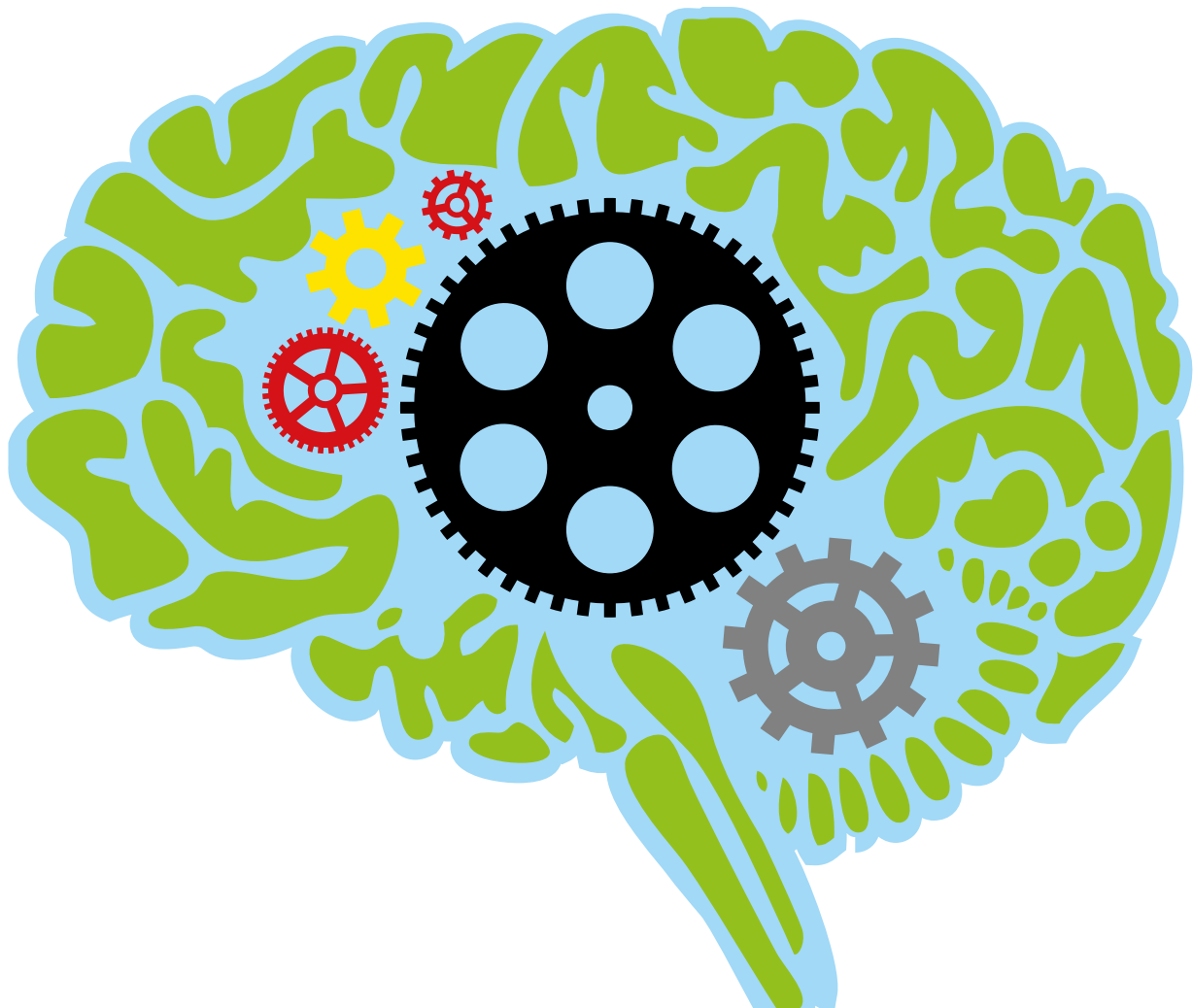
²⁸ Malin Greenhill och Christina Ulfsparré, *Mänskliga rättigheter för alla och envar*, 2007, sida. 57-58.

²⁹ Malin Greenhill och Christina Ulfsparré, *Mänskliga rättigheter för alla och envar*, 2007, sida. 60-62.

³⁰ Gösta Hultén, *Terroristjaktens svarta bok*, 2011.

³¹ Gösta Hultén, *Terroristjaktens svarta bok*, 2011

Övningar och metoder

Övningar och metoder kan vara nyttiga för att illustrera hur de mänskliga rättigheterna efterlevs i praktiken.

Varje övning ska göras i grupp och instruktionerna visar på hur de ska utföras.

Diskussionsfrågorna är essensen i övningarna och för att övningarna ska uppfylla målen krävs det att samtliga deltagare är med och engagerar sig.

ÖVNING 1

Vad innebär det att vara en människa?

SYFTE: Att definiera vad det innebär att vara människa och relatera mänskliga rättigheter till mänskliga behov.

TID: 10 minuter.

MATERIAL: Stort skrivblock eller whiteboard-tavla, tuschpennor

1. FÖRBEREDELSE.

Skriv orden "Mänskliga rättigheter högst upp på skrivblocket. Under det ritas du konturerna av en figur som ska föreställa en människa.

2. BRAINSTORMA.

- Be deltagarna "brainstorma" kring vilka egenskaper som definierar människan, det som särskiljer henne från andra levande varelser. Det kan vara till exempel "intelligens", "sympati" eller "värdighet".
- Skriv upp detta inuti figuren. Be sedan deltagarna räkna upp vad de tror behövs för att skydda, förstärka och fullt ut utveckla dessa mänskliga egenskaper. Lista upp dessa saker runtomkring figuren. Det kan till exempel vara "utbildning", "vänskap" eller en "familj".

3. DISKUTERA.

Diskutera följande frågor med deltagarna:

- Vad innebär det att vara människa fullt ut?
- Hur skiljer det sig från att bara vara vid liv eller överleva?
- Baserat på listan ni gjort, vad behöver människor för att leva i värdighet?
- Vad händer när en person eller stat försöker förneka någon det som behövs för att upprätthålla den mänskliga värdigheten?

- Vad skulle hända om du tvingades ge upp någon av dessa mänskliga rättigheter?

4. FÖRKLARA.

- Förklara att allt innanför figuren är kopplat till vad det innebär att fullt ut vara människa.
- Allting utanför figuren handlar om vad som behövs för att upprätthålla det innanför figuren.
- Läs följande utdrag från Den allmänna förklaringen om mänskliga rättigheter och förklara att det dokumentet sätter normen för hur människor ska bete sig mot varandra så att allas mänskliga värdighet respekteras:

"...eftersom erkännandet av det inneboende värdet hos alla som tillhör människosläktet och av deras lika och obestridliga rättigheter är grundvalen för frihet, rättvisa och fred i världen."

Förord, Allmänna förklaringen om mänskliga rättigheter

"Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De har utrustats med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av gemenskap."

Artikel 1, Allmänna förklaringen om mänskliga rättigheter

ÖVNING 2

Får alla följa med?

SYFTE: Att förstå hur diskriminering och marginalisering skapar ojämlikhet

TID: 20 minuter

MATERIAL: Rollkorten till övningen

1. FÖRBEREDELSE.

- Klipp ut rollkortet och ge ett till varje deltagare. Be dem fylla i alla andra detaljer om rollen med hjälp av sin fantasi utifrån vad som känns mest troligt.
- Be deltagarna tänka sig att de är personen på rollkortet och understryk att de ska hålla rollen hemlig för de andra deltagarna.

2. FÖRKLARA.

- Be deltagarna ställa sig bredvid varandra i rummets mitt.
- Låt dem veta att du kommer att ställa en rad frågor.
- Om de känner att de kan svara ja på frågan ska de ta ett steg framåt. Om de inte kan svara ja, ska de ta ett steg bakåt istället.

3. LÄS UPP FRÅGORNA.

Läs upp frågorna en i taget. Vid slutet av övningen kommer vissa personer att befinna sig framför startpunkten och andra bakom den.

FRÅGOR:

- Du har ett boende med bra standard där du känner dig trygg.
- Du kan köpa nya kläder regelbundet.
- Du har tillräckligt med mat att äta.
- Du får betalt lika lön för lika arbete.
- Det är lätt för dig att ta dig till platser du behöver vara på.
- Du har tillgång till bra hälsovård när du är sjuk.
- Dina barn (eller du själv om du är barn) går i skolan regelbundet och får en utmärkt utbildning.
- Din försörjning är säker.
- Du kan gifta dig med den person du väljer själv.

- Du har möjlighet till avancemang i din karriär.
- Du är inte rädd för polisen.
- Du kan rösta i kommunal- och riksdagsval.
- Folk respekterar det du säger och dina åsikter.
- Du känner dig sällan diskriminerad.
- Du har en lön du kan leva på.
- Du ser människor som ser ut som du själv framställas på ett positivt sätt i media.
- Du har aldrig haft några språkliga begränsningar när du söker varor eller tjänster.
- Du känner dig välkommen och inkluderad i Sverige.

4. AVSLÖJA ERA IDENTITETER.

- Förklara att även fast alla är födda fria och jämlika i värdighet och rättigheter så får inte alla rättvis behandling på grund av diskriminering.
- Be deltagarna stå kvar där de hamnat och avslöja sina identiteter en i taget.

5. DISKUTERA.

- Vad är poängen med den här övningen?
- Vad är det som gör att vissa riskerar att marginaliseras och diskrimineras?
- Hur fick uppgiften dig att känna?

FLYKTING	PAPPERSLÖS
HEMLÖS PERSON	PERSON I RULLSTOL
SVART JURIST	BARN FÖDD I VÄLBÄRGAD FAMILJ
AKTIEÄGARE I STORT FÖRETAG	BARN SOM LEVER I FATTIGDOM
PERSON SOM LEVER MED AIDS	FÖRE DETTA FÄNGELSEINTERN
ENSAMSTÅENDE ARBETARKLASSFÖRÄLDER	ROMSK SÄSONGSARBETARE
HÖGT UPPSATT POLITIKER	FÖRTIDSPENSIONÄR
MENTALSJUK KRIGSVETERAN	ARBETSLÖS AFROSVENSK
MUSLIMSK KVINNA MED SLÖJA	OFFER FÖR VÅLD I HEMMET

ÖVNING 3

Mänskliga rättighetsmixen

INSTRUKTION: Försök fylla i så många svar som möjligt.

En mänsklig rättighet:

.....

.....

.....

Ett sätt som vi påverkar MR i andra länder.....

.....

.....

.....

Dokument som fastställer MR

.....

.....

.....

Grupp i ditt land som vill förneka vissa samhällsgrupper rättigheter?.....

.....

.....

.....

Något du gör för att upprätthålla MR i din vardag

.....

.....

.....

Organisation som kämpar för MR i ditt samhälle.....

.....

.....

.....

En MR-fråga som du har arbetat med.....

.....
.....
.....

Grupp i ditt samhälle som förnekas sina MR

.....
.....
.....

En rättighet någon har i andra länder som du inte har.....

.....
.....
.....

En rättighet som är viktig för dig

.....
.....
.....

En nyligen inträffad händelse som förbättrar MR i Sverige.....

.....
.....
.....

Den sorts MR-övergrepp som gör dig mest upprörd

.....
.....
.....

Rättighet som ibland förnekas kvinnor i Sverige

.....
.....
.....

Rättighet som uppfylls i Sverige men inte alltid i andra länder.....

.....
.....
.....

En rörelse i Sverige som driver MR framåt

.....
.....
.....

Rättighet som förnekas människor från din egen grupp.....

.....
.....
.....

Rättighet din grupp har som respekteras

.....
.....
.....

Ett ord som beskriver varför du kämpar för MR.....

.....
.....
.....

Nämn en sång, bok eller film om MR

.....
.....
.....

Nämn någon person som kämpar för MR.....

.....
.....
.....

Litteraturlista

- BORELL, K. *Islamofobiska fördomar och hatbrott: En kunskapsöversikt*. Stockholm: Nämnden för statligt stöd till trossamfund.
- BRUNE, Y (red.). *Mörk magi i vita medier*. Stockholm: Carlsson, 1998.
- BRÅ. 2011. HATBROTT 2010. Statistik över polis-anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv. Stockholm: Brottsförebyggande rådet (Brå).
- BRÅ. 2010. *Hatbrott 2009*. Statistik över polis-anmälningar där det i motivbilden ingår etnisk bakgrund, religiös tro, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck. Stockholm: Brottsförebyggande rådet (Brå).
- CATOMERIS, C. *Det ohyggliga arvet: Sverige och främlingen genom tiderna*. Stockholm: Ordfront förlag, 2004.
- ENGLUND, C. *National Analytical Study on Housing*. European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia: 2003.
- FERRO, M (red.). *Kolonialismens svarta bok*. Stockholm: Leopard förlag, 2005.
- FISHER, D. *Mänskliga rättigheter: en introduktion*. 3 uppl. Solna: Norstedts juridik AB, 2005.
- GARDELL, M. *Islamofobi*. Stockholm: Leopard förlag, 2010.
- GARDELL, M. *Tortyrens återkomst*. Stockholm: Leopard förlag, 2008.
- GREENHILL, M OCH ULFSPARRE, C. *Mänskliga rättigheter för alla och envar*. Stockholm: Nordstedts Juridik, 2007.
- GULLIOU, JAN. *I det här landet kan terroristen inte heta Anders*. Aftonbladet. 2011-09-25. <http://www.aftonbladet.se/nyheter/kolumnister/janguillou/article13678683.ab>
- (Hämtad 2012-07-22)
- HULTÉN, G. OHLSSON, T. och SONNE, L. *Terroistjaktens svarta bok*. Stockholm: Charta2008, 2011.
- HVITFELT, H. 1991. *Svenska attityder till islam*. I: S. Holmberg & C. Weibull (red.), Politiska opinioner. Göteborg: Göteborgs universitet.
- INTOLERANS. 2004. Antisemitiska, homofobiska, islamofobiska och invandrarfientliga tendenser bland unga. Stockholm: Brottsförebyggande rådet & Forum för Levande Historia.
- LARSSON, G. 2006. *Muslimerna kommer! Tankar om islamofobi*. Göteborg: Makadam Förlag.
- LILJA, E. & PEMER, M. 2010. *Boendesegregation – orsaker och mekanismer*. En genomgång av aktuell forskning. Karlskrona: Boverket.
- MELANDER, G. *Konventionssamling i mänskliga rättigheter*. Stockholm: Norstedts förlag, 1990.
- NÄTVERKET SVENSKA MUSLIMER I SAMARBETE. Swedish Muslims in Cooperation Network: Alternative Report. Stockholm: 2012.
- OTTERBECK, J. & BEVELANDER, J. 2006. *Islamofobi – en studie av begreppet, ungdomars attityder och unga muslimers utsatthet*. Stockholm: Forum för Levande Historia.
- SOU 2005:56. Betänkande av Utredningen om strukturell diskriminering på grund av etnisk eller religiös tillhörighet. Det blågula glashuset : strukturell diskriminering i Sverige. Stockholm.
- SOU 2006:79. Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering. Integrationens svarta bok : Agenda för jämlikhet och social samanhållning. Stockholm.

Ibn Rushd Studieförbund

Ibn Rushd är ett studieförbund med verksamhet över hela Sverige. Vi initierar och medverkar i projekt som bidrar till ett mer demokratiskt och rättvist samhälle.

Här arbetar vi med folkbildning i form av studiecirklar och kulturarrangemang tillsammans med våra medlemsorganisationer, vilket innefattar majoriteten av de muslimska föreningarna i Sverige.

IBN RUSHDS KÄRNVÄRDEN

Vår värdegrund och målsättning sammanfattas av våra fyra kärnvärden. De fungerar som riktlinjer och en hjälp i vårt vardagliga arbete, oavsett om det innebär att ta strategiska beslut om studieförbundets framtid eller om det innebär att planera nästa cirkelträff:

MÖTEN är helt centralt i folkbildningen och har en stark tradition i den muslimska religionen och kulturen. Mötet mellan människor har ett egenvärde vid alla våra aktiviteter. Därför ska dialog och erfarenhet alltid uppmuntras.

REFLEKTION ska det finnas tid för i all vår verksamhet. Det måste alltid finnas utrymme för de kritiska frågorna, det egna tänkandet, dialogen med andra och det egna växandet.

STOLTHET över sig själv och den identitet man har, över Ibn Rushd och vår verksamhet ska alla kunna känna. Vi strävar mot ett samhälle där det är möjligt att vara stolt över att vara svensk och muslim.

Våra anställda, förtroendevalda och cirkelledare arbetar passionerat för att stärka den svenskmuslimska identiteten och Ibn Rushds verksamhet.

FÖRÄNDRING är centralt för folkbildning och vi vill ha en förändring i samhället. Förändringen kan vara större förståelse mellan människor från olika bakgrunder. Det kan också vara ett större politiskt deltagande bland våra aktiva medlemmar och föreningar.

Ett krafttag för mänskliga rättigheter

Ett studiematerial om Islamofobi och mänskliga rättigheter.

Framtagen av Ibn Rushd Studieförbund med stöd från Ungdomsstyrelsen.

© Copyright, 2013 Ibn Rushd Studieförbund

IBN RUSHD
STUDIEFÖRBUND